

Het leven dat God geeft

Voorganger: Ds. Jurjen Zeilstra

Lezingen:

1^e schriftlezing: Joël 4, 18-21

2^e schriftlezing: Romeinen 6, 3-5

3^e schriftlezing: Lucas 24, 1-12

Inleiding

Nooit kun je tweemaal hetzelfde Paasfeest vieren. Ieder jaar opnieuw bestaat het dat Pasen zich ontwikkelt tot de spil van het leven zelf, omdat jouw leven zoals het er nu voor staat en Gods scheppingskracht op elkaar worden betrokken. Zo kan het iedere zondag Pasen zijn en klinkt de overwinning van Christus door op iedere plek waar mensenliefde wordt beproefd.

Thema: Het leven dat God geeft

Gemeente van Jezus Christus, ik weet niet of het u is opgevallen, maar de opstanding zelf wordt niet beschreven. Lucas bericht ons daarover tenminste niets. Wel is er het lege graf, zijn er verschrikte leerlingen en zullen er straks verschijningen zijn van de levende Heer. Maar de evangelist lijkt het de sceptici wel heel gemakkelijk te maken. Immers, wat is gemakkelijker? Te beweren dat iemand het lichaam van Christus heeft weggehaald en dat zijn zwaar getraumatiseerde leerlingen lijden aan cognitieve dissonantie, óf te stellen dat de Heer Jezus Christus is opgestaan en dat hij leeft. Het eerste is niet alleen veel gemakkelijker, het is ook logisch gesproken de voor de hand liggende conclusie en helder wetenschappelijk denken leert ons geen ingewikkelde en onwaarschijnlijke verklaringen te accepteren als er eenvoudige verklaringen mogelijk zijn.¹ Op deze manier zijn we gauw klaar met dit verhaal. Maar ik ben ervan overtuigd dat, hoe je verder ook denkt over het geloof, dit niet de manier is waarop dit verhaal zelf wil worden begrepen. Dit is, eenvoudigweg niet de keuze waartoe wij worden gedwongen als wij het leven ontvangen in zijn naam.

De opstanding zelf wordt nergens beschreven. Dat is bewust en het zegt al heel veel. De inhoud van de boodschap dat Jezus leeft is niet een op zichzelf staand mirakel, bestemd om je aan te vergapen. Wel is het lichaam belangrijk. Ook al geloven wij in spiritueel leven bij God, het is niet de bedoeling dat wij op het aardse lichaam gaan neerkijken. Door de twee mannen in stralende gewaden wordt aan de vrouwen verteld dat de Heer is opgestaan. Later worden zij engelen genoemd, dat zijn boodschappers van God.² Om hun onwaarschijnlijke bewering kracht bij te zetten doen zij een appèl, niet op tastbare bewijzen, maar op de herinnering bij de vrouwen zelf, de herinnering aan

Jezus' eigen woorden. Eerder in het evangelie, ergens in Galilea, heeft hij immers gezegd:

‘[De Mensenzoon] zal worden uitgeleverd aan de heidenen en worden bespot en mishandeld en bespuwd. En nadat hij is gezeseld, zal hij worden gedood, maar op de derde dag zal hij opstaan.’³

Het waren woorden waarvan zij en de anderen niets begrepen hebben toen hij ze sprak.⁴ Woorden wel, waaruit blijkt dat Jezus zelf heeft voelen aankomen wat er zou gaan gebeuren op het Paasfeest te Jeruzalem en wat de goede, op God gerichte, houding in dat alles zou zijn. Het zijn ook woorden waaruit blijkt waar de evangelist op hoopt als het gaat om de toekomst van de kerk als het in de wereld levende lichaam van Christus. De betekenis, voor de geloofsgemeenschap, van de herinnering die mag niet worden onderschat. Het is vanuit het geheugen dat wij in staat worden gesteld zich aandienende feiten in verband te brengen op zinvolle wijze. Wij geven zin. Wij komen een diepere betekenis van het leven op het spoor. Wij worden geroepen een krachtig verhaal van geloofsvertrouwen te ontwaren in de ruwe feitenbrij van de geschiedenis. Wij hebben de opdracht een gelovig antwoord te geven op de gruwelijke onrechtvaardigheden van dit bestaan. Wie dat gaat doen loopt grote kans God op het spoor te komen. In de taal van het evangelie is dit opstandingskracht.

Bijbelgeleerden hebben zich afgevraagd of het lege graf van meet al aan tot de essentie van het evangelie heeft behoord. Wonderlijk om te bedenken dat in de oudste nog bestaande schriftelijke berichten over de opstanding, dat zijn niet de evangeliën (!), maar de teksten van Paulus in 1 Korintiërs 15, dat daar het lege graf eigenlijk geen rol speelt. De apostel Paulus stelt zich bij de levende Christus na de opstanding een veranderd lichaam voor, een lichaam dat in feite en empirisch aanwijsbaar in onze wereld bestaat uit zijn leerlingen die voortdurend bezig zijn om zijn woorden in daden om te zetten.⁵ Paulus gebruikt daarbij het beeld van de graankorrel die sterft in de grond, maar vrucht draagt in de halmen. In de komende tijd tot aan het Pinksterfeest zal de doorgaande lezing in deze kerk bestaan in deze teksten van de apostel. Let wel, Paulus ontkent het lege graf niet, maar hij accentueert het

evenmin.⁶

In deze zin overstijgt het geloof de speculatie. Het is ook niet zo dat een goed geloof samenvalt met goedgegelovigheid, of, anders gezegd alles zomaar aannemen wat er in de bijbel staat, simpelweg omdat het er staat, ook al slaat het wetenschappelijk nergens op. Een goed geloof is niet een coherent wereldbeeld waarbij alles keurig logisch op een rijtje staat. Een goed geloof laat zich aanvechten door de nood van de wereld. Het is een ruwe ervaringswerkelijkheid die ons omringt, de wisselvalligheid van de geschiedenis, het blijkbaar willekeurig lot dat mensen zomaar kan raken, lijden, ziekte, ongelukken, verscheurende conflicten, de slechte dood van het onvoltooide leven ... In het geloof wordt gesteld dat deze willekeur het laatste niet kan, niet mag zijn. Kostbare mensen mogen in al hun kwetsbaarheid door ons worden gedragen in ons hart. Zodoende zijn wij mensen van God, allen kinderen van één Vader, zo verschillend als wij zijn, verbonden met één scheppende kracht die ons zonder ophouden aan elkaar verbindt, levenden en doden.

Zo zijn wij gedoopt in de dood van Christus. Zo delen wij in onze kwetsbaarheid in zijn dood. Zo delen wij in zijn onlosmakelijke verbondenheid met God in zijn leven. Op oude iconen van de opstanding zien we niet de opstanding van Christus zelf, maar de opstanding dóór Christus, de *anastasis*.⁷ Christus in zijn dood is, zo stelt men zich voor, door de onderwereld gaan en heeft de doden daar met zich meegetrokken naar het leven bij God, te beginnen met Adam en Eva, waarin wij allen, mythologisch gesproken, zijn inbegrepen.⁸ De poorten van het dodenrijk openen zich niet alleen. Ze breken kapot en Adam en Eva en al die anderen, ze worden meegetrokken naar het eeuwige leven. Natuurlijk is dit symboliek, maar daarom kan het ons wel raken als het gaat om de waarde van mensen voor God.

De grote verscheidenheid van mensen vind ik in de bijbel zelf. Niet voor niets vormt de verzameling geschriften die wij de bijbel noemen eigenlijk een enorme bibliotheek aan ervaringen van ontelbaar veel verschillende mensen, die toch en ondanks alles, samen genomen optellen tot één indrukwekkende ontvankelijkheid voor de openbaring van Gods Koninkrijk van vrede en recht.

Ook de vier evangeliën zijn heel verschillend. U weet een evangelie is geen biografie van Jezus. Wij beschikken niet over een nauwkeurige levensbeschrijving van de historische Jezus van Nazareth, niet binnen en niet buiten de bijbel. De historische feiten zijn op een hand te tellen. Over Jezus zijn, zoals aan het eind van het Johannesevangelie al wordt gezegd, zouden zoveel boeken geschreven kunnen worden dat de wereld er te klein voor is.⁹ Een

evangelie is eerder dan een biografie, een thanatografie, dat is een verhaal over iemand waarbij de schrijver en de lezer al weet op welke dood ('thanatos' betekent dood in het Grieks) iemands leven uit gaat lopen en vanuit die wetenschap wordt al het beschikbare overgeleverde materiaal op een verklarende, maar vooral verkondigende wijze gerangschikt. Een bekend voorbeeld van een thanatografische benadering is de manier waarop de filosoof Plato heeft geschreven over Socrates, die tenslotte een martelaarsdood stierf nadat hij door de rechtbank van Athene was veroordeeld tot het drinken van de gifbeker.¹⁰

Zo staat ieder van de vier evangeliën geheel in het teken van het kruis. Alleen, zo wil de evangelist ons vertellen, dit is het einde niet. Dat kan het niet zijn, niet in het licht van God. Voor de leerlingen van Jezus is dit kruis niet het eindpunt maar het uitgangspunt geworden. De verkondiging door Christus kon en mocht hier niet stoppen. Discipelen worden apostelen, dat zijn uitgezonden. Wanneer de opgestane Heer hun verschijnt is dat om hen toe te rusten zodat zij de wereld in kunnen te gaan.

De kruisdood kan het slot niet zijn. Elk van de vier canonieke evangeliën loopt uit op het lege graf, waarna de verschijningen van de verrezen Christus volgen. Nadrukkelijk wordt de lezer bepaald bij dat wat niet is en bij dat wat de weg wijst naar God. De verschijningen hebben het doel de leerlingen een opdracht te geven. Wat echter opvalt als we de vier verschillende berichten lezen is hoe groot de vrijheid is die door de evangelisten wordt genomen om de opstanding ieder op geheel eigen wijze te beschrijven. Matteüs heeft twee Maria's vrouwen die getuige zijn van een engel die afdaalt en een steen die wegrolt, waarna Jezus hun verschijnt. Marcus ziet twee Maria's en Salome, drie vrouwen dus, aankomen bij het graf waarvan de steen al is weggerold. Een in het wit geklede jongeman vertelt hun dat Jezus is opgestaan. Zoals we hebben gehoord, heeft Lucas een onbepaald aantal vrouwen, die een reeds geopend graf aantreffen, waarna twee mannen in stralende gewaden hen aanspreken. Petrus gaat kijken. Jezus zien ze niet. In het vierde evangelie, het Johannesevangelie is het Maria van Magdala die alleen naar het graf gaat, ziet dat de steen is weggerold. Zij haalt Johannes en Petrus erbij, die kijken. Zij wordt aangesproken door de opgestane Heer, als enige bij het graf. Hoewel zij hem aanvankelijk niet herkent, spreekt hij haar aan: 'Maria!' Maar ook zegt hij: 'Houd me niet vast.'

Ik geef u dit kleine overzicht omdat ik hoop dat het iets bij u losmaakt. Al deze verschillende weergaven staan in de bijbel, ogenschijnlijk ontspannen, naast elkaar. Ze staan naast elkaar zoals alle vier de evangeliën, inclusief al hun verschillen, naast elkaar in de bijbel zijn blijven staan, sterker alle bijbelboeken zijn

verschillend, niet alleen qua stijl en achtergrond, maar ook qua inhoud. Het mooie is dat deze bonte verscheidenheid van de bijbel geen ratjetoe heeft gemaakt. De bijbelboeken reageren op elkaar. Mogelijke eenzijdigheden in het ene boek worden in het andere boek gecorrigeerd. Zo vormt, bijvoorbeeld, de scepsis van Prediker een goede correctie op de 'tegeltjeswijsheden' van het Spreukenboek.¹¹ Het profetenboek Joël, waaruit wij in de achter ons liggende Veertigdagen de oproep tot vasten hebben gelezen, loopt uit op een geweldige profetie van heil over Jeruzalem, wanneer God zelf zal wonen op de berg Sion te midden van zijn volk. Dan zal het land vruchtbaar zijn als het paradijs. Hier wordt een rijke beeldspraak bedoeld van een land dat zal opbloeien wanneer er in het Huis van de Heer een bron ontspringt die zelfs het droogste woestijndal bevoeit.¹² Iedere jood zal hierin direct een toespeling in horen op de wet van God, die overal tot daden van gerechtigheid door de mensen zal leiden. De tijd van onderdrukking door de volken is voorbij. Zo veelkleurig als de bijbel is, zo veelkleurig is het volk van God, zo verschillend zijn mensen, ook wij. Dat is niet in de eerste plaats een probleem. Dat is de bedoeling.

Gaandeweg komt wijsheid, komt een Godsbeeld naar

boven dat ons kan inspireren en bemoedigen, juist omdat het in zijn openbaringskracht onze ervaringswereld niet ontkent maar volstrekt serieus wil nemen. Te geloven dat Jezus leeft is niet kiezen voor de gemakkelijkste weg. Wie gelooft dat Jezus leeft heeft daarmee niet tegen de wetenschap gekozen. Als je wilt geloven dat Jezus leeft ben je in deze wereld steeds op zoek naar de plaatsen waar hij verschijnt. Dat is helemaal niet automatisch in de kerk. De Heer kiest zelf waar en wanneer hij verschijnt en aan wie. Misschien komt hij jou of mij morgen tegemoet in je werk of in een mens naast je die een beroep doet op jouw liefde.¹³ Misschien wordt hij door ons herkend bij het breken van het brood.¹⁴

Amen.

Uitzending en zegen

Het leven dat God geeft is niet onkwetsbaar, maar het is van onvoorstelbare waarde, of mensen nu hoog of laag door de wereld worden ingeschat. Het is die onschatbare waarde die wij ontdekken wanneer wij ons concentreren op de opstanding van Christus. Hij leeft en wij met hem! De genade van onze Heer Jezus Christus, de liefde van God, de gemeenschap van de heilige Geest is met jullie allemaal.

Noten

¹Cf. Herman Philipse en het zgn. scheermes van Ockam, waarmee men bedoelt dat alle overtoollige redeneringen een wetenschappelijke verklaring alleen maar onnodig belasten. Philipse, H., *Wetenschap versus godsdienst. Een hoorcollege over grote conflicten, van Copernicus tot Dawkins*, Den Haag 2007.

²Lucas 24,23

³Lucas 18, 31-33

⁴Lucas 18,34. Frappant dat 'Galilea' hier de betekenis heeft van een in het verleden liggende gebeurtenis, terwijl het in andere evangeliën juist verwijst naar verschijningen van de opgestane Jezus die nog gaan komen, Matteüs 28, 7 en 16; Marcus 16,7 en Johannes 21. Lucas kent geen verschijning in Galilea! Cf. Fitzmyer, 1545.

⁵Cf. 1 Korintiërs 12

⁶Cf. Fitzmyer, J.A., *The Anchor Bible, 28A, The Gospel according to Luke, X-XXIV*, New York 1985, 1534ff.

⁷Braamhorst, K., *Ikonen Lexicon*, Warnsveld 2004, 28-29 en 274. Zij wijst op de bronnen in het apocriefe evangelie van Nicodemus en de Griekse hades (onderwereld) mythologie. Denk aan de fascinerende mythe van Orpheus en Eurydice, waarbij het de muzikaal onvoorstelbaar begaafde Orpheus (waar heel de schepping van genoot) bijna lukte om zijn geliefde Eurydice door zijn gave aan het dodenrijk te ontfutselen. Op het ultieme moment ontbrak het hem aan (geloofs)vertrouwen, omdat hij haar voetstappen niet hoorde. Graves, R., *Griekse mythen*, Houten 1999, 110-113.

⁸Zie ook: 1 Petrus 3, 18-22.

⁹Johannes 21,25

¹⁰Sluiter, I., *Op zoek naar Socrates. Een hoorcollege over een onverschrokken vragensteller uit klassiek Athene*, Den Haag 2007, cd 1, hoofdstuk 1.

¹¹Waarvan de goede bedoelingen meestal wel duidelijk zijn, maar de categorisch geclaimde universele geldigheid de lezer niet altijd zal overtuigen.

¹²Cf. Ezechiël 47, 1-12.

¹³Matteüs 25, 31-46

¹⁴Lucas 24, 30-31 en 35

Figuur 1: De opstanding